

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 7 lõike 2, § 21 lõike 2, § 24 lõike 1 ning § 38 lõike 3 alusel.

1. jaanuaril 2023 algab uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2023–2027, mille raames saab Eesti osa Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eelarvest. Nendest fondidest toetuste andmist reguleerib perioodil 2023–2027 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013). Nimetatud määruse artikli 9 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i toetuste saamiseks koostada ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava, milleks Eesti puhul on „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*), mis kiidetakse heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Käesolev eelnõu on vajalik strateegiakava keskkonna- ja kliimakoostuste ning muude majandamiskohustuste sekkumise „Pärandniidu hooldamise toetus“ raames antava pärandniidu hooldamise toetuse rakendamiseks. Pärandniidu hooldamise toetuse õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikkel 65.

Pärandniidu hooldamise toetuse eesmärk on säilitada pärandniite ja seeläbi liigirikkust kogu põllumajandusmaal. Pärandniit ehk poollooduslik kooslus on pikaajalise inimtegevuse (niitmise, karjatamise ja puittaimestikku struktuuri kujundamise) mõjul kujunenud loodusliku elustikuga ala, mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ning on niidetav või karjatatav. Pärandniidud on olulised loodusliku mitmekesisuse säilitamisel, ka esineb neil tavapärasest rohkem haruldasi taime- ja loomaliike. Oluline roll on pärandniitudel kliimamuutustega kohanemisel ja orgaanilise süsiniku sidumisel muldadesse.

Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (edaspidi *loodusdirektiiv*) eesmärk on saavutada kogu Euroopa Liidus ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Ülevaate saamiseks peavad liikmesriigid esitama loodusdirektiivi artikli 17 kohaselt aruande kõigi elupaigatüüpide seisundi kohta Euroopa Komisjonile iga kuue aasta järel. 2019. aastal esitatud aruande järgi on Eesti pärandniitudest halvas seisundis puisniidud ja soostunud niidud. Rannaniitude, aruniitude, loopealsete ja lammniitude seisund on hinnatud ebapiisavaks. Perioodil 2013–2018 on paranenud rannaniitude, loopealsete ja puiskarjamaade üldine seisund. Halvenenud on lamminiitude ja liigirikaste madalsoode olukord. Ebasoodsa seisundi peamine põhjus on niitude majandamise lakkamine, mis muudab omakorda koosluste liigilist koosseisu.

Looduskaitse arengukava aastani 2020 ja poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014–2020 eesmärgiks oli aastaks 2020 hooldada 45 000 hektarit pärandniitusid. Kaitstavatel aladel oli 2020. aastal hoolduses ligikaudu 38 000 hektarit ja taastamises ligikaudu 3200 hektarit pärandniite. Hooldatavate pärandniitude pindala on kasvanud igal aastal. 2013. aastal oli poollooduslike koosluste hooldustoetusega kaetud ca 27 000 hektarit, 2020. aastal oli see

pindala ligi 34 100 hektarit, seega on poollooduslike koosluste toetusala pinna suurenemine tegevuskava perioodi jooksul olnud üle 7000 hektari. Lisaks tuleb juurde arvestada need alad, mida hooldatakse teiste põllumajandusetoetuste abil (ühtne pindalatoetus), neid oli aastal 2020 peaaegu 4000 hektarit. 2019. aastal täitus käesoleva perioodi esimene viieaastane hoolduskohustuse periood ning võrreldes 2020. aastaga ei jätkatud poollooduslike koosluste hooldustoetuse taotlemist ligikaudu 600 hektaril. Seega toimub toetusala pindala suurenemisega samal ajal ka pindala vähenemine.

Pärandniidu hooldamise toetusel on oluline roll strateegiakava üldisemate eesmärkide saavutamisel. Toetusega hõlmatud hektarid aitavad kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 6 väljatoodud erieesmärkide d, e ja f saavutamisele. Erieesmärk e seab sihiks edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, vähendades seejuures sõltuvust kemikaalidest. Erieesmärk d seab sihiks aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat. Erieesmärk f seab sihiks aidata kaasa elurikkuse vähenemise peatamisele ja selle ümberpööramisele, edendada ökosüsteemi teenuseid, säilitada elupaiku ja maastikke. Samuti panustab toetus „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajanduskeskkonna tegevussuuna eesmärkidesse: väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise negatiivne mõju keskkonnale on vähenenud ning säilinud on põllumajandusmaa elurikkus ja maastiku mitmekesisus ning tagatud on ökosüsteemi teenuste toimimine.

Hinnanguliselt vajab Eesti kaitstavatel aladel säilitamist ligi 60 000 ha erinevaid niidukooslusi. Pärandniidu hooldamise toetuse sihttase on 45 000 hektarit. Taotleja võib „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) alusel antava poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohustuse lõpetada, kui ta võtab sama maa kohta strateegiakava alusel antava pärandniidu hooldamise toetuse kohustuse. Sellisel juhul arengukava alusel antava toetuse kohustus lõpeb ja algab uus strateegiakava alusel antava toetuse kohustus, mille kestus on viis järjestikust kalendriaastat. Taotlusi toetusega liitumiseks võetakse vastu alates 2023. aastast. Iga pärandniidu kohta on üks toetatav põhitegevus, milleks on kas niitmine või karjatamine. Lisaks põhitegevusele võib taotleja taotleda toetust ühe või mitme üheaastase lisategevuse eest.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeriumi maakasutuspoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna valdkonna peaspetsialist Kadri Kask (625 6141 kadri.kask@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (625 6127, ketlyn.roze@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 30 paragrahvist.

Eelnõu § 1-ga sätestatakse määruse reguleerimisala.

Määrusega kehtestatakse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ keskkonna- ja kliimakoostuste ning muude majandamiskohustuste sekkumise „Pärandniidu hooldamise toetus“ raames antava pärandniidu hooldamise toetuse andmise tingimused ja kord. Toetuse andmise tingimused ja kord hõlmab sätteid toetatavate tegevuste, toetuse ühikumäärade, nõudeid taotleja ja toetusõigusliku maa, tingimuslikkuse- ja

baasnõuete, toetuse põhi- ja lisategevuste elluviimise nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, kohustuse üleandmise ja ülevõtmise, kohustuse suurendamise ja vähendamise, toetuse taotlemise, kontrollide, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise, toetuse maksmise, toetuse saaja andmete avalikustamise ja Maaeluministri 22. aprilli 2015. a määruse nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“ määruse muutmise kohta.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetatavad tegevused.

Toetust antakse pärandniidu hooldamise põhitegevuse ja lisategevuste elluviimise eest. Pärandniidu hooldamise põhitegevust tuleb ellu viia viie järjestikuse kalendriaasta jooksul, mida loetakse kohustuseperioodiks. Ühte kalendriaastat kohustuseperioodi sees loetakse kohustuseaastaks. Pärandniidu hooldamise lisategevusi tuleb ellu viia kohustuseperioodi ühe kalendriaasta jooksul. Pärandniidu hooldamise lisategevusi saab ellu viia ainult koos pärandniidu hooldamise põhitegevusega. Kohustuseperioodi esimesel aastal esitatud taotluse alusel kindlaks määratud toetusõiguslik maa, kus pärandniidu hooldamise tegevusi ellu viiakse, on kohustusealne maa, ja see loetakse kindlaks määratuks tagasiulatuvalt alates kohustuseperioodi esimese aasta 1. jaanuarist. Kohustusealuse maa asukoht võib muutuda pärandniidu ala piiride muutumise tõttu, kui see ei too kaasa kohustusealuse maa pindala muutumist.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse ühikumäärad ja toetuste vähendamine.

Paragrahvis on toodud põhitegevuste, lisategevuste ja puhkeaasta ühikumäärad eurodes ühe hektari maa kohta kalendriaastas. Toetusega hüvitatakse toetusesaajale toetuse tegevuste elluviimisest tingitud lisakulu ning saamata jäänud tulu osaliselt. Toetuse ühikumäärade väljatöötamisel arvesse võetud lisakulud ja saamata jäänud tulu on esitatud strateegiakava peatükis KK6 punktides 7 ja 12.

Lõigetes 8 ja 9 on toodud sätted juhuks, kui kohustuseaastal esitatud nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab sekkumisele eelarveaastaks määratud summat. Sel juhul vähendab Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (edaspidi PRIA) toetuse ühikumäära sellises osas, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. PRIA-l on õigus vähendada üht, mitut või kõiki põhitegevuse ühikumäärasid. Toetuse ühikumäära vähendamisel peab PRIA järgima taotlejate võrdse kohtlemise põhimõtet. Õiguslik alus toetuse ühikumäära vähendamiseks tuleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 2 punktist 2.

Eelnõu §-dega 4 ja 5 sätestatakse toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale ja nõuded toetusõigusliku maa kohta. Toetusõiguslikkuse nõuete eesmärk on tagada toetuse eesmärkide parem täitmine ning välistada toetuse mittesihipärane maksmine ja asjatu administratiivkoormus.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse nõuded taotlejale.

Lõike 1 kohaselt antakse toetust füüsilisele isikule, füüsilisest isikust ettevõtjale, juriidilisele isikule või juriidilise isiku staatusega ühendusele, kes viib ellu pärandniidu hooldamise tegevusi (edaspidi koos taotleja).

Lõike 2 kohaselt ei anta toetust taotlejale, kes saab „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ alusel poolloodusliku koosluse hooldamise toetust. Samal kohustuseperioodil ei saa olla ühel

taotlejal arengukava alusel antavat ja strateegiakava alusel antavat pärandniidu hooldamise kohustust.

Lõiked 3-6 reguleerivad Keskkonnaameti korraldatud pärandniidu hooldamise koolitusel osalemist. Koolitus peab olema läbitud esimese kohustuseaasta 15. augustiks, kohustuse ülevõtmise korral ülevõtmisele järgneva kohustuseaasta 15. augustiks. Arvestatakse alates 2023. aastast toimunud koolitusi. Kui kohustuse suurenemise korral algab uus 5-aastane kohustuseperiood, ei ole vaja koolitust uuesti läbida.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded toetusõigusliku maa kohta.

Lõike 1 kohaselt saab toetust taotleda maale, mis on taotleja kasutuses olev vähemalt 0,1 hektari suurune pärandniit või selle osa (edaspidi koos pärandniit), mille kohta on andmed kantud Eesti looduse infosüsteemi (edaspidi EELIS) ning mis asub looduskaitseaduse § 4 lõike 1 punktides 1, 2, 4, 5 või 6 nimetatud kaitstaval loodusobjektidel või Rebala muinsuskaitsealal, mis on võetud kaitse alla inimese ja looduse koosmõjul väljakujunenud kultuurmaastiku kaitsmiseks.

Lõikes 2 on toodud nende EELISsesse kantud pärandniitude elupaikade koodid, millele saab toetust taotleda.

Lõiked 3, 4 ja 5 sätestavad, millistele tingimustele peab pärandniit toetuse saamiseks vastama.

Toetust võib taotleda pärandniitudele, mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ja niidetavad või karjatatavad või kus on taastamine lõppenud ja loodud tingimused niidutaimestiku kujunemiseks. Pärandniidul kasvavate puittaimede, sealhulgas kadakate liitus ei tohi olla üle 50 protsendi. Puisniidul ja puiskarjamaal ei tohi puittaimede liitus olla üle 70 protsendi. Kui kadakad ja muu puittaimestik kasvab nii, et ala on takistusteta ülepinnaliselt hooldatav ning seal on olemas niidule omane rohttaimestik, siis võib kadakatega pärandniitudel liituvus olla üle 50 protsendi ning puisniidul ja puiskarjamaal üle 70 protsendi. Kadakad kuuluvad puittaimede hulka.

Lõikes 6 on ära toodud nimekiri maastikuelementidest, mis arvatakse toetusõigusliku maa hulka.

Lõike 7 ja 8 kohaselt ei anta topeltrahastamise vältimiseks toetust maa kohta, mille kohta taotletakse strateegiakava alusel antavat muud pindalapõhist keskkonna- ja kliimakoostuste ning muude majandamiskohustustega seotud keskkonnatoetust, pärandniidu taastamiseks mõeldud loodushoiutoetust või kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavadega seotud toetust, välja arvatud mahepõllumajanduse ökokava toetust. Pärandniidul on lubatud samal aastal sama maa kohta lisaks pärandniidu hooldamise toetusele taotleda põhisissetuleku toetust ja mahepõllumajanduse ökokava toetust. Põhisissetuleku toetuse saamiseks peab pärandniidu hooldamise toetuse taotleja vastama maaeluministri xx määruse nr „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ paragrahvis 2 toodud nõuetele. Mahe ökokava toetuse saamiseks peab pärandniidu hooldamise toetuse taotleja vastama maaeluministri määruses nr xx „Perioodi 2023–2027 mahepõllumajanduse toetus ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ toodud nõuetele.

Lõikes 9 sätestatakse nõuded liigikaitseliselt olulise rannaala kohta. Liigikaitseliselt olulise rannaala hooldamiseks saab taotleda toetust liigikaitseliselt olulise rannaala lisategevuse

elluviimise eest. Liigikaitseliselt oluline rannaala peab olema kantud EELISesse liigikaitseliselt olulise rannaalana. Kui rannaalal on veepiir, siis peab rannaala olema vähemalt 75 protsendi ulatuses avatud veepiiriga, kui rannaalal ei ole veepiiri, peab rannaala külgnema alaga, millel on 75 protsendi ulatuses avatud veepiir. Rannaalal ei tohi esineda puittaimestikku, välja arvatud koduloomade varjekohas, ja rannaala peab kokku moodustama vähemalt 45-hektarilise terviku, välja arvatud juhul, kui rannaala asub laiul.

Lõike 10 kohaselt ei anta samal kohustuseaastal toetust tulemuspõhise viieaastase piloottegevuse elluviimise eest ja väärtuste hindamise lisategevuse elluviimise eest.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse tingimuslikkus.

Taotleja peab täitma kogu põllumajandusliku majapidamise maal ja põllumajanduslikus tegevuses maaeluministri xx määruses nr xx „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ sätestatud nõudeid, mis on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 12 ja 13 alusel. Tingimuslikkus hõlmab nii maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid kui ka kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest õigusaktidest tulenevatest siseriiklikest nõuetest.

Tingimuslikkus on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Tingimuslikkuse järgimine on eelduseks strateegiakava pindalapõhiste- ja loomatoetuste täies mahus saamiseks. Tingimuslikkusega välistatakse juhud, kus põllumajandustootja saab elementaarsete nõuete rikkumisel karistada küll valdkonna järelevalveasutuse poolt, kuid saab siiski täies mahus põllumajandustoetusi. Erinevate valdkondade nõudeid on tingimuslikkusesse (varasemalt nõuetele vastavus) kaasatud järkjärgult alates 2004. aastast. Tingimuslikkust tuleb järgida kogu kohustuseaasta vältel 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse baasnõuded.

Toetust võib anda vaid nende kohustuste jaoks, mis on rangemad tingimuslikkusest, asjaomaste väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise ning loomade heaolu miinimumnõudetest ning muudest asjaomastest liikmesriigi ja liidu õigusega ette nähtud kohustustest ning põllumajandusmaa heas seisukorras hoidmise tingimustest. Eelpool nimetatud kohustuslike nõudeid, mille eest ei ole lubatud toetust maksta, nimetatakse tingimuslikkuseks ja baasnõueteks. Kui toetuse olemusest tulenevalt on tingimuslikkuse nõuded toetatava tegevuse elluviimise eelduseks, võivad need ühtlasi olla ka baasnõudeks. Toetuse andmisel tuleb baasnõuete järgimist ka kontrollida ning kui mõnda baasnõuet rikutakse, vähendatakse rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades toetust või jäetakse taotlus rahuldamata.

Pärandniidu hooldamise toetuse esimeseks baasnõudeks on pärandniidu kahjustamise keeld, mis tuleneb Looduskaitseadusest. Keelatud on tegevused, mis võivad poolloodusliku kooslust hävitada ja kahjustada. Pärandniitudel on keelatud igasugune mullaharimine, mis mõjutab olemasolevat rohukamarat. Eesmärk on säilitada pärandniitudele omast taimestikku, mis on kujunenud pika aja jooksul just tänu rohukamarat erinevate abivahendite abil mehhaaniliselt mõjutamata. Metsloomade ülessongitud rohukamara tasandamine on lubatud, see ei käi mullaharimise mõiste alla. Pärandniite kahjustavateks tegevusteks on muuhulgas ka

puittaimestiku istutamine, väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine. Sealjuures puitaimena käsitatakse puituvate ja korgistuvate vartega taimi: puud, põõsad, liaanid, puhmad.

Teises baasnõudes on sätestatud, et toetuse saaja peab kontrollima loomakaitseaduse alusel põllumajanduslooma tervist ja heaolu nii sageli, kui seda on vaja vältitavate kannatuste ärahoidmiseks, kuna 76 protsenti pärandniitudest hooldatakse veiste, lammaste ja hobustega karjatamise teel. Kolmandaks baasnõudeks on põlluraamatu pidamine. Põlluraamatusse tuleb kohustuseaastal kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta. Põlluraamatu pidamine on sätestatud veeseaduse §-s 155. Neljas baasnõue viitab maaeluministri xx määruse nr xx „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ §-dele 2 ja 8, millega sätestatakse püsirohuma säilitamise kohustus ja keskkonnatundliku püsirohuma, sealhulgas Natura 2000 aladel asuvate pärandniitude, künni ja kasutusotstarbe muutmise keeld.

Eelnõu §-des 8–12 sätestatakse nõuded põhitegevuse elluviimiseks. Paragrahvis 7 nimetatud baasnõuetega võrreldes on tegemist täiendavate nõuetega, mille järgimise eest on võimalik põllumajanduslikku keskkonnatoetust maksta.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse pärandniidu hooldamise põhitegevuse nõuded.

Lõike 1 kohaselt tuleb täita pärandniidu hooldamise põhitegevuse nõudeid kohustuseperioodi jooksul kogu kohustusealusel maal.

Lõige 2 sätestab, et taotleja hooldab pärandniitu kaitse-eeskirjas või Keskkonnaameti haldusaktis (edaspidi koos *kaitsekord*) ning antud määruse neljandas peatükis ettenähtud tingimuste kohaselt. Kui kaitsekord ja neljandas peatükis sätestatud nõuded ei ole kooskõlas, siis rakendatakse kaitsekorda.

Lõige 3 sätestab, et Keskkonnaamet võib seada toetuse andmisega seotud täpsemaid hooldamistingimusi, kui see on vajalik kaitsekorralduskava, liigi kaitse ja ohjamise tegevuskava, pärandniitude tegevuskava, ekspertarvamuse või teadusuuringu kohaselt. Keskkonnaamet lähtub oma otsuste tegemisel kaitsekorralduskavast, liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavast, pärandniitude tegevuskavast, ekspertarvamusest või alal tehtavatest teadusuuringutest.

Lõike 4 kohaselt võib üks kord kohustuseperioodi jooksul jätta pärandniidu hooldamata ehk võtta puhkeaasta, kui pärandniit on heas seisus. Puhkeaastal makstakse pärandniidu hooldajale toetust § 3 lõige 6 alusel.

Lõige 5 sätestab, et rannaniidul ja loopealsel on lubatud ainult karjatamine. Niitmine on lubatud, kui see on vajalik liigikaitseliste eesmärkide saavutamiseks või kui alal on võimalik teha heina ja niide kokku koguda ning kui Keskkonnaamet on sellise hooldamise viisi PRIA e-teenuse keskkonnas ette näinud.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse nõuded niidetava pärandniidu kohta.

Keskkonnaamet määrab vajadusel tulenevalt kaitse-eeskirjast, kaitsekorralduskavast, liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavast, pärandniitude tegevuskavast või ekspertarvamusest PRIA e-teenuse keskkonnas niitmise algusaja. Kui Keskkonnaamet on PRIA e-teenuse keskkonnas ette näinud niitmise algusaja, ei tohi pärandniitu niita enne nimetatud tähtpäeva. Kui

Keskkonnaamet ei ole PRIA e-teenuse keskkonnas niitmise algusaega määranud, võib niita endale sobival ajal.

Lõigetega 1 ja 2 reguleeritakse pärandniidu niitmist juhul, kui pärandniidul on kaitsealuse maas pesitseva linnuliigi elupaik, mille kohta on andmed kantud EELIS-esse. Pärandniitu, kus asub kaitsealuse maas pesitseva linnuliigi elupaik, võib niita alates 15. juulist. Kui taotleja kõikidel pärandniitudel on kaitsealuse maas pesitseva linnuliigi elupaik, võib kuni 20 protsenti pärandniidust niita enne 15. juulit. Kui taotleja soovib kasutada võimalust niita kuni 20 protsenti pärandniidust enne 15. juulit, annab ta sellest PRIA e-keskkonnas teada ja Keskkonnaamet määrab ära ala, kus võib varem niita.

Lõige 3 sätestab, et 5–30 protsenti pärandniidust peab jätma niitmata, kui ala ei ohusta seisundi halvenemine. Soovitavalt võiks niitmata jäetud ala asuda igal aastal pärandniidu eri osas. 5 – 30 protsenti pärandniidu niitmata jätmise toetab elurikkust, võimaldab taimedel viljuda ning loob elupaiku. Kui Keskkonnaamet on e-PRIA keskkonnas ära märkinud, et ala ohustab seisundi halvenemine, tuleb ala tervenisti ära niita.

Lõike 4 kohaselt tuleb üle 30 hektari suurust pärandniitu niita keskkonnasõbralikult keskelt-lahku või servast-serva. Servast-serva meetodil niitmisel liigutakse edasi-tagasi, niites järkjärgult ühest äärest teise. Keskelt-lahku meetodil niites tehakse esimene niide ala keskelt ning liigutakse järkjärgult ala ääre suunas. Servast ringiratast keskpunkti suunas niitmine ei ole lubatud. Tööde alustamisest peab teavitama Keskkonnaametit. Suurte niidualade keskelt-lahku või servast-serva niitmine toetab elurikkuse säilimist, kuna võimaldab lindudel, väikeimetajatel ja putukatel niiduki eest ära niitmata aladele liikuda ja ei tekita lõksu. Nõue ei kehti puisniitudel, kuna puisniidud on liigendatud puude ja põõsastega, lagedate niidualade kogupind on seetõttu väikesem ja niitmine toimub aeglasemalt väiksemate niidukitega.

Lõige 5 reguleerib pärandniidu niitmise, niite kokku kogumise ja niite alalt äraviimise kuupäevi. Pärandniit peab olema niidetud ja niide kokku kogutud 1. septembriks ning kokku kogutud niide peab olema pärandniidult ära viidud niitmisele järgneva aasta 1. aprilliks. Niidetavate rohumaade puhul koosluse säilimiseks niitmisest üksi ei piisa, vaid vajalik on ka niite kokku kogumine ja alalt ära viimine. Heina niitmine säilitab küll maastiku avatuna, kuid ei taga head liigilist koosseisu. Heina mahajätmisel moodustub kulukiht, millest taimed ei suuda läbi kasvada. Samuti takistab kulukiht seemnete idanemist. Heina kokku kogumine ja alalt ära viimine on oluline ka seetõttu, et sellega viiakse ära toitaineid, eelkõige lämmastikku. Taimed koguvad lämmastikku ja kasutavad seda taimekasvu soodustamiseks. Kui niidet ei koristataks ega ära ei viidaks, saaksid taimed, kes suudavad lämmastikku rohkem siduda ja tõhusamalt kasutada, teiste taimede ees kasvuks olulise eelise. Nõuet on järgitud, kui eelmisest aastast ei ole alal heinapalle ega –kuhjasid. Niite ära viimise hiline tähtaeg on seotud poollooduslike koosluste traditsioonilise majandamisega. Näiteks on traditsiooniliselt märgadel lamminiitudel heina ära viidud talvisel perioodil, kui maa on külmunud.

Lõige 6 sätestab, et pärandniitudel on hekseldamine keelatud. Nõue ei kehti puisniidu taastamisjärgse hooldamise korral, kuna vahetult pärast taastamist võib puisniidul olla vajalik juurevõsude hekseldamine.

Lõige 7 sätestab, et niidetaval pärandniidul on pärast niitmist ja niite kokku kogumist lubatud karjatamine ja sellest ei ole vaja Keskkonnaametit eelnevalt teavitada.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse nõuded karjatatava pärandniidu kohta.

Keskkonnaamet määrab vajadusel tulenevalt kaitse-eeskirjast, kaitsekorralduskavast, liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavast, pärandniitude tegevuskavast või ekspertarvamusest PRIA e-teenuse keskkonnas karjatamise algusaja. Kui Keskkonnaamet on PRIA e-teenuse keskkonnas ette näinud karjatamise algusaja, ei tohi pärandniitu karjatada enne nimetatud tähtpäeva. Kui Keskkonnaamet ei ole PRIA e-teenuse keskkonnas karjatamise algusaega määranud, võib karjatada endale sobival ajal.

Lõikega 1 reguleeritakse karjatamisega alustamise aega rannaaladel. Rannaalal peab alustama karjatamisega hiljemalt 31. mail. Kui Keskkonnaamet ei ole e-PRIA keskkonnas karjatamise algusaega ette näinud, võib alustada karjatamisega endale sobival ajal.

Lõige 2 sätestab karjatamise tulemuse. Karjatamise tulemusena peab olema 1. oktoobriks kogu taotletaval alal visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal viibinud ja toitunud ning vähemalt 50% ulatuses on rohustu madalaks söödud. Võrreldes kultuurrohumaadega on pärandniidud oluliselt liigirikkamad. Hea karjatamistulemuse saavutamisel tuleks arvestada, et ala ei pea olema ülepinnaaliselt ühtlaselt söödud taimestikuga ehk niitmiseiga võrdse tulemusega ja alal võib olla ka loomade poolt söömata taimi. Ebasoodsates tingimustes söövad loomad ka selliseid taimi, mis pole neile meelepärased. Seepärast tuleks jätkata aladel hooldamist ka veel ajal, kui järele on jäänud taimestik, mida loomad üldjuhul ei söö, et seeläbi suruda alla nende taimeliikide domineerimine. Soodustada tuleks segakarjatamist, kuna erinevad kariloomad eelistavad erinevaid taimi ja nii tagatakse ala parem hooldatus. Hea karjatamistulemuse saavutamiseks peab karjatamisega alustama varakevadel ja karjakoplid peavad olema optimaalse suurusega, arvestades loomade arvu. Oluline on silmas pidada, et karjatatava ala üle niitmine ei saa olla puuduliku karjatamise kompenseerimiseks.

Lõikes 4 sätestatakse, et pärandniidul on loomadele lisaööda andmine keelatud. Pärandniidul võib lisaööta käsitleda väetisena, mille tõttu muutuvad mullaomadused, mikrofloora ja mulla niiskustingimused ning eelise saavad ebasoovitavad liigid, mis tõrjuvad teised liigid taimikust välja. Lisatoitainete tõttu muutub rohustu lopsakamaks ja liigivaesemaks. Silo- ja heinapallide viimisel kooslusele antakse võimalus teatud rohttaimede seemneliseks paljunemiseks. Loomade lisaöötmisega võib kaasneda ka ülemäärane ala tallamine, mistõttu võib kooslus hävida. Ekspertide hinnangul on taimiku liigilise koosseisu taastumise aeg umbes kümnekordne mõjutamise aeg. Loomadele võib anda lisaööta väljaspool pärandniitu. Lisaöötmiseks ei loeta soola ja mineraali andmist loomadele, samuti on lubatud lühiajaliselt ja väikeses koguses heina ja muu sööda (nt õuna, kartuli, jõusööda, jahu) andmine loomade kokku kogumise ja inimesega harjutamise eesmärgil. Kuna vili võib hakata idanema, ei tohi seda suures koguses anda ega maapinnale söömiseks puistata. Kui loomi ei ole võimalik teistele aladele suunata, tuleb lisaööda söötmissala taotletavast pärandniidu alast välja arvata.

Lõige 5 sätestab tingimused karjatatava ala hekseldamiseks või niitmiseks. Pärandniitu võib pärast karjatamist üle niita või hekseldada alates 1. augustist, kui § 10 lõikes 2 sätestatud nõuded karjatamisele on selleks ajaks täidetud. Kolm tööpäeva enne tööde alustamist peab teavitama Keskkonnaametit. Karjatatava ala üle niitmine või hekseldamine on täiendav vahend ala hea seisundi tagamiseks või parema seisundi loomiseks. Üleniitmine või hekseldamine ei saa olla vahend puuduliku karjatamise kompenseerimiseks. Karjatamise järgne niitmine või hekseldamine võib olla vajalik nende taimede tõrjumiseks, mida loomad meelsasti ei söö, või ebasoovitavate dominantliikide allasurumiseks. Puittaimestiku niitmine või hekseldamine võib olla vajalik taastamisjärgselt juurevõsu allasurumiseks ja juhul, kui loomade karjatamine ei suuda ära hoida kadakate või võsa pealekasvu.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse nõuded puisniidu taastamisjärgseks hooldamiseks.

Lõigetega 1 ja 2 sätestatakse taastamisjärgse puisniidu hooldamise viisid. Taastamisjärgset puisniitu peab hooldama niitmise, karjatamise või hekseldamise teel, samas ei pea täitma niitmise ja karjatamise põhitegevuse nõudeid. Taastamisjärgselt ei pruugi olla puisniidul niitmiseks ja niite kokku kogumiseks piisavalt heina ja seetõttu võib esimestel aastatel pärast taastamist hooldada puisniitu hekseldamise või karjatamise teel või jätta pärast niitmist niide kokku kogumata. Kuna enamasti taastatakse puisniidud võsastunud või metsaaladelt, siis võib olla vajalik hekseldamine ka juurevõsude tõrjumiseks. Kuna taastamisjärgselt ei ole puisniit veel heas seisus, siis ei saa sellele puhkeaastat võtta.

Lõigetega 3 ja 4 sätestatakse puisniidu taastamisjärgse hooldamise kuupäevad. Elurikkuse säästmiseks ei ole puisniidul hekseldamine lubatud enne 1. augustit. Puisniidu taastamisjärgne hooldamine peab olema lõppenud ja puisniit peab olema niidetud, karjatatud või hekseldatud 1. oktoobriks.

Eelnõu §-ga 12 sätestatakse nõuded tulemuspõhiseks viieaastaseks piloottegevuseks.

Piloottegevusena töötatakse projekti LIFE-IP ForEst&FarmLand/Loodusrikas Eesti raames välja viieaastane tulemuspõhine pärandniidu hooldamise ja hindamise meetodika. Koostöös teadlastega katsetatakse uusi innovaatilisi lahendusi pilootaladel umbes 500-l hektaril, kus taotleja hindab pärandniitu vastavalt väljatöötatud meetodikale. Kui taotleja on liitunud LIFE'i projektiga „Loodusrikas Eesti“, lähtub ta pärandniidu hooldamisel ja hindamisel nimetatud projektis ettenähtust. Tulemuspõhise tegevuse valimisel võib niitmise, karjatamise ja koosluse parendamise lisategevuse nõudeid kooskõlastatult Keskkonnaametiga pilootaladel muuta.

Eelnõu §-des 13–18 sätestatakse nõuded lisategevuste elluviimiseks. Lisategevuse toetust antakse ainult sellele pärandniidule, kuhu on võetud põhitegevuse toetus. Kõiki lisategevusi võib võtta igal kohustuseperioodi aastal ja nende kestvuseks on üks kalendriaasta. Lisategevusi saab võtta pärandniidu põhiselt. Taotleja viib lisategevuse ellu kaitsekorras ning viiendas peatükis ettenähtud tingimuste kohaselt. Kui kaitsekord ja viiendas peatükis sätestatud nõuded ei ole kooskõlas, siis rakendatakse kaitsekorda. Keskkonnaamet näeb lisategevuse ellu viimise tingimused ette PRIA e-teenuse keskkonnas.

Eelnõu §-ga 13 sätestatakse lisategevuse nõuded.

Lõige 1 sätestab, et taotleja täidab kohustuseaasta jooksul peatükis 5 sätestatud lisategevuse elluviimise nõudeid sellel pärandniidul, mille kohta ta taotleb toetust lisategevuse elluviimise eest.

Lõige 2 sätestab, et taotleja viib lisategevuse ellu kaitsekorras ning viiendas peatükis ettenähtud tingimuste kohaselt. Kui kaitsekord ja viiendas peatükis sätestatud nõuded ei ole kooskõlas, siis rakendatakse kaitsekorda.

Eelnõu §-ga 14 sätestatakse liigikaitseolulise rannaala lisategevuse nõuded.

Liigikaitseolulise rannaala lisategevuse elluviimise korral peab karjatamise tulemusena pärandniidu rohustu olema 1. oktoobriks 75 protsendi ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud pärandniidul olema rohustu valdavalt söödud. Liigikaitseoluliste rannaalade lisategevuse

jaoks on eksperdid välja valinud pärandniidud, kus asuvad olulised kurvitsaliste, sh niidurüdi pesitsusalad. Lisategevuse eesmärgiks on suunata need kooslused hooldusesse ja tagada sellistel aladel kõrgem hoolduskvaliteet.

Eelnõu  -ga 15 sätestatakse v artuste hindamise lisategevuse nõuded.

Lisategevusega testitakse tulemuspõhise toetuse metoodikat. V artuste hindamise lisategevuse elluviimise korral hindab taotleja pärandniitu LIFE'i projekti „Loodusrikas Eesti“ raames välja tõotatud metoodika alusel.  hele taotlejale antakse v artuste hindamise lisategevuse elluviimise eest toetust kuni kolme pärandniidu kohta aastas.

Eelnõu  -ga 16 sätestatakse pärandniidu käsitsi või hobuniidukiga niitmise lisategevuse nõuded.

Taotleja niidab kogu pärandniidu vikati, trimmeri, hobuse ja hobuniiduki või motoplokiga. T ode alustamisest peab teavitama Keskkonnaametit. Tegevust valides ei kehti niitmise põhitegevuse nõuded, välja arvatud niite kokku kogumise ja alalt ära viimise kuupäevad. Lisategevusega toetatakse väikeste ja raskesti hooldatavate pärandniitude niitmist ning traditsiooniliste t ov tete säilimist. Väikesed pärandniidud on olulised maastiku sidususe säilitamisel.

Eelnõu  -ga 17 sätestatakse laiuv i väikesaare lisategevuse nõuded.

Lisategevusega toetatakse ilma püsiva praami henduseta väikesaartel ja laidudel asuvate pärandniitude hooldamist. Laiuv i väikesaare lisategevuse elluviimise korral antakse toetust sellise pärandniidu hooldamise eest, mis asub laiul või väikesaarel, kus puudub püsiv praami hendus ja kuhu ei p ase teisiti kui muu veesõidukiga.  hele taotlejale antakse laiuv i väikesaare lisategevuse elluviimise eest toetust kuni 100 hektari pärandniidu kohta.

Eelnõu  -ga 18 sätestatakse pärandniidu või selle loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liigi seisundi parendamise lisategevuse nõuded.

Lisategevuse koosluse või liigi seisundi parendamiseks saab võtta juhul, kui pärandniidul on vaja teha lisatöid, et kaitsealuse koosluse või liigi seisundit parendada. Taotleja võib valida koosluse või liigi seisundi parendamiseks lisategevuse juhul, kui on vaja teostada ühte või mitut järgmist tegevust: sonnide ja lompide taimestikust puhastamine, puistu kujundamine, m taste eemaldamine, ebasoovitava taimestiku tõrjumiseks vajalikud täiendavad t od. Tegevust saab võtta ainult sellele osale pärandniidust, kus konkreetset tegevust on vaja läbi viia. Lisategevuse elluviimise korral on sellel pärandniidu osal hekseldamine lubatud. Lisategevuse elluviimiseks on vajalik Keskkonnaameti nõusolek PRIA e-teenuse keskkonnas.

Eelnõu  -ga 19 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmine.

Põllumajanduslikku majapidamist saab üle anda ja üle võtta kohustuseaastal ajavahemikul 16. juuni kuni 1. september. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtnud isik võib esitada PRIAle selle aja jooksul põllumajandusliku majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleda toetuse maksmist. Sellisel juhul makstakse toetus põllumajandusliku majapidamise  lev tjale. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtmise korral saab ülevõtja jätkata pooleli olevat üleandja kohustust. Kui taotlejal oli enne majapidamise ülevõtmist endal kohustus olemas, siis toimub kohustuse suuruse ja kestuse arvestamine vastavalt  -s 20 sätestatud kohustuse üleandmise ja ülevõtmise tingimustele.

Eelnõu  -ga 20 sätestatakse kohustuse üleandmine ja ülevõtmine.

Selleks, et tagada paindlikkus mitmeaastase kohustusega hõlmatud maade liikumisel majapidamiste vahel, on lubatud kohustuse üleandmine ja ülevõtmine. Kohustust on lubatud osaliselt või täielikult teisele isikule üle anda või teiselt isikult üle võtta.

Lõike 1 kohaselt võib kohustuse üle anda alates teisest kohustuseaastast. Esimesel kohustuseaastal võib kohustuse üle anda vääramatul jõu või erandlike asjaolude esinemise korral või põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral § 19 kohaselt.

Lõiked 2 - 6 sätestavad ülevõetud kohustuse suuruse ja kestuse arvestamise. Kui kohustuse võtab üle isik, kellel varem ei olnud kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus ja esimeseks kohustuseaastaks kohustuse ülevõtmise aasta. Kui taotlejal on kohustusi, siis kohustuse ülevõtmise korral erineva ja sama kestusega kohustused liidetakse ning kohustuseperioodi kestuseks loetakse lühemat aega kestnud kohustuse kestus. Kui kohustuse võtab üle isik, kelle kohustus on alanud varem, kui ülevõetud kohustus, kohustused liidetakse ja kohustuseperioodi kestuseks loetakse:

1) kohustuse ülevõtja kohustusperioodi kestus, kui ülevõetud kohustusealuse maa pindala moodustab kohustuse ülevõtja esimese kohustuseaasta kohustusealuse maa pindalast kuni 20 protsenti või kuni 2 hektarit;

2) kohustuse üleandja kohustusperioodi kestus, kui ülevõetud kohustusealuse maa pindala ületab 20 protsenti ja 2 hektarit kohustuse ülevõtja esimese kohustuseaasta kohustusealuse maa pindalast.

Kui kohustus võetakse üle rohkem kui ühelt taotlejalt, võetakse kohustuseperioodi kestuse arvestamisel arvesse kõikide ülevõetud kohustuste kohustuseperioodide kestused, sealjuures arvestades lõikes 3 ja 4 sätestatud tingimustega.

Lõike 7 kohaselt esitatakse kohustusealuse maa üleandmise korral PRIA-le seitsme kalendripäeva jooksul elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu andmed üleandja, ülevõtja ja kohustusealuse maaga seotud kohustuse kohta.

Lõige 8 sätestab, et kui kohustuslune maa antakse üle teisele isikule, siis võib teine isik kohustuse üle võtta. Kui teine isik kohustust üle ei võta, siis üle antud maa osas kohustus lõpeb.

Eelnõu §-ga 21 sätestatakse kohustuse suurendamise kord.

Lõigete 1 ja 2 kohaselt võib toetuse saaja kohustust suurendada kuni 20 protsenti või kuni 2 hektarit esimese kohustuseaasta kohustusealuse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul kohustuseperioodi kestus ei muutu. Kui kohustus suureneb rohkem kui 20 protsenti ja 2 hektarit, algab uus viieaastase perioodiga kohustus. Kohustuse suurendamiseks ei loeta § 19 kohast kogu majapidamise ülevõtmist ega § 20 kohast kohustuse üleandmist ja ülevõtmist.

Lõige 3 sätestab, et tulemuspõhise viieaastase piloottegevuse elluviimisega seotud kohustust suurendada ei saa.

Eelnõu §-ga 22 sätestatakse kohustuse vähendamise kord.

Kohustusealuse maa pindala võib vähendada kuni 10 protsenti esimese kohustuseaasta kohustusealuse maa pindalast ilma varasematel kohustuseaastatel saadud toetust tagasi maksmata. Toetus nõutakse tagasi selle maa eest, mille osas on kohustus kohustuseperioodi

jooksul vähenenud üle 10 protsendi. Kui kohustusega hõlmatud maa läheb majapidamisest välja, üle teisele isikule, võib teine isik kohustuse üle võtta ja sellega jätkata. Kui kohustust üle ei võeta, siis kohustus lõpetatakse ja kohustuse üleandjalt toetust tagasi ei nõuta. Tulemuspõhise viieaastase piloottegevuse elluviimisega seotud kohustust vähendada ei saa.

Eelnõu §-ga 23 sätestatakse toetuse taotlemise kord.

Lõike 1 kohaselt esitab taotleja PRIA e-teenuse keskkonnas igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini elektroonilise taotluse. PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotlemine võimaldab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam, kuna taotluse paljud väljad on juba eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed esitatud andmete kontrollid PRIA erinevate registritega. Isik, kes esimest korda taotleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika seaduse alusel toetust, esitab enda andmete registrisse kandmiseks avalduse PRIAle. Taotlus sisaldab andmeid, mis on vajalikud toetuse menetlemiseks. Taotlejal tuleb esitada maaeluministri xx määruse „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ nr xx § 11 lõikes 1, §-s 12 ja §-s 13 nimetatud andmed, mis on kõikidele pindala- ja loomatoetuste taotlejatele kohustuslik esitada.

Lisaks tuleb taotlejal esitada selle pärandniidu ala number, pindala ja piir, mida taotlejal on õigus kasutada ja mille kohta ta taotleb põhitegevuse ja/või lisategevuste elluviimise eest toetust. Samuti tuleb taotlejal taotlusel ära märkida, milliste lisategevuste kohta ta toetust taotleb ja kas ta hooldab pärandniitu niitmise või karjatamise teel. Taotleja peab esitama andmed selle kohta, kas ta jätkab arengukava alusel võetud poolloodusliku koosluse hooldamise kohustusega, lõpetab arengukava alusel antud poolloodusliku koosluse hooldamise kohustuse ja võtab strateegiakava alusel antava pärandniidu hooldamise kohustuse või võtab strateegiakava alusel antava pärandniidu hooldamise kohustuse.

Lõike 2 kohaselt esitab taotleja pärandniitude kaardil selle pärandniidu ala numbri, pindala ja piiri, mida taotlejal on õigus kasutada ja mille kohta ta taotleb põhitegevuse ja/või lisategevuste elluviimise eest toetust.

Lõike 3 ja 4 kohaselt esitab taotleja komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 2022/1173 artikli 5 lõike 6 kohased eeltäidetud taotlusega seotud parandused hiljemalt taotluse esitamise aasta 15. augustiks ning artikli 7 lõike 1 punktide a ja c kohased taotluse muudatused hiljemalt taotluse esitamise aasta 1. novembriks.

Lõike 5 kohaselt taotletakse toetust strateegiakava alusel antavate pindalatoetuste ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetuste ühisel taotlusel. Kõiki strateegiakava alusel antavaid pindalatoetusi ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetusi saab taotleda ajavahemikul 2. mai kuni 15. juuni PRIA e-teenuste keskkonnas. PRIA e-teenuste keskkonnas on taotlejale näha eeltäidetud taotlusvorm, mis sisaldab erinevate toetuste taotlemiseks vajalikke andmeid, sh ka selliseid andmeid, mis on toetustele ühised. Kuna teatud ühiseid andmeid võetakse arvesse erinevate toetuste menetlemisel, võimaldab nende ühekordne märkimine vältida vigu. Seetõttu on otstarbekas esitada üks ühine taotlus kõikide eelpool nimetatud toetuste kohta samaaegselt.

Eelnõu §-ga 24 sätestatakse taotleja, taotluse ja toetatavate tegevuste kontrollimine.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja taotleja ning toetatava tegevuse toetuse saamise nõuetele vastavust.

Lõiked 2 ja 3 sätestavad, millist nõuetele vastavust kontrollivad Keskkonnaamet ja Põllumajandus- ja Toiduamet.

Lõike 4 kohaselt kontrollivad tingimuslikkust oma pädevuse piires PRIA, Põllumajandus- ja Toiduamet ning Keskkonnaamet. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollide korraldamisel (sh, kui need samad nõuded sisalduvad juba riigisiseses õigusaktis) peab arvestama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklis 83 sätestatuga. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollimiseks võivad asutused kasutada olemasolevaid kontrolli- ja haldussüsteeme. Kontrolli all mõistetakse nii administratiivset kui ka kohapealset kontrolli. Kohapealse kontrolli tegemiseks võib asjakohasel juhul kasutada kaugeisiret või seda toetavat tehnoloogiat. Kohapealsete kontrollide valim tehakse igal aastal riskianalüüsi põhjal. Eeltoodu tähendab ka seda, et tingimuslikkuse raames peab kontrollivalimi koostamisel lähtuma nimetatud määruses sätestatust. Lisaks võib ette tulla, et tingimuslikkuse raames tuleb kontrollida midagi enamat, kui seda näeb ette muu riigisisene õigusakt.

Eelnõu §-ga 25 sätestatakse toetuse vähendamise ja ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise kord.

Lõike 1 kohaselt kohaldatakse toetuse vähendamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 13 lõikes 3 sätestatut. PRIA võib vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud pindala- ja loomapõhiste otsetoetuste ning maaelu arengu toetuste puhul tähendab eeltoodu seda, et taotleja on rikkunud selliseid nõudeid, mis ei ole toetusõiguslikkuse nõuded ja mille rikkumine toob kaasa toetuse vähendamise (nt on rikutud baasnõuet või toetuse tegevuse elluviimise nõuet). Nimetatud toetuste puhul tehakse taotluse rahuldamise otsus ja toetuse maksmise otsus ühe otsusena. Kui enne selle otsuse tegemist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid, vähendatakse toetust. See, mis ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus otsustatakse kaalutusõiguse alusel, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust, korduvust ja tahtlikkust. Kui taotleja on rikkunud aga toetusõiguslikkuse nõuet, jäetakse taotlus rahuldamata.

Lõike 2 kohaselt vähendatakse lõikes 1 sätestatud juhul taotlejale antavat toetust, võttes aluseks taotluse alusel kindlaks määratud summa, mida taotlejal oleks õigus saada, millest on maha arvatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-s 109 sätestatud kaitsemeetmete kohaldamisega seotud summa.

Lõike 3 kohaselt kohaldatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-des 107–110 sätestatut. Nimetatud paragrahvides sätestatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud EL finantshuvide kaitse meetmete kohaldamise üldnormid, ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga seotud

kaitsemeetmed, kaitsemeetme kohaldamine pettuse puhul ning tingimuslikkuse süsteemiga seotud kaitsemeetmed.

Eelnõu §-ga 26 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse Euroopa Liidu õigusaktides ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõikes 3 sätestatud alustel. PRIA teeb taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse hiljemalt kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks, võttes arvesse kontrollide tulemusi.

Eelnõu §-ga 27 sätestatakse toetuse maksmine.

Toetus makstakse toetuse saajale hiljemalt kohustuseaastale järgneva kalendriaasta 30. juuniks.

Eelnõu §-ga 28 sätestatakse toetuse saaja andmete avalikustamine.

PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ja andmete töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras.

Eelnõu §-ga 29 muudetakse Maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrust nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“.

Lõike 1 punktiga 1 täiendatakse paragrahvi 5 lõikega 9 järgmises sõnastuses:

„Toetust ei anta maa kohta, mille kohta antakse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*) alusel põhisissetuleku toetust“. Taotlejale, kes hooldab pärandniitu Maaeluministri 22. aprilli 2015. a määruse nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“ alusel, ei anta sama maa kohta strateegiakava põhisissetuleku toetust (PST).

Lõike 1 punktiga 2 asendatakse paragrahvi 12 lõikes 2 tekstiosa „1. septembril“ tekstiosaga „8. septembril“. Kui põllumajandusliku majapidamise ülevõtja teavitab PRIAt ülevõtmisest hiljemalt 8. septembril, makstakse toetus ülevõtjale.

Lõike 1 punktiga 3 asendatakse paragrahvi 17 lõikes 1 tekstiosa „21. maini“ tekstiosaga „15. juunini“. Taotleja esitab PRIAle § 17 lõikes 4 toodud dokumendid vahemikus 2. mai kuni 15. juuni.

Lõike 1 punktiga 4 sõnastatakse paragrahvi 17 lõike 4 punkt 1 järgmiselt:

„1) maaeluministri xx määruse nr xx „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ § 11 lõikes 1, §-s 12 ja §-s 13 nimetatud andmed. Punktis 5 on lisatud viide taotlemise perioodil kehtima hakkavale määrusele.

Lõike 1 punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks paragrahvi 17 lõike 4 punkt 2.

Lõike 1 punktiga 6 täiendatakse paragrahvi 17 lõiget 4 punktiga 10 järgmises sõnastuses: „10) andmed selle kohta, et taotleja valduses on üle kolmekuupmeetrisel mahutavusega naftasaaduste ehitise“. Täiendus on vajalik, kuna uues tingimuslikkuse süsteemis ei ole enam kohustust üle kolme kuupmeetrisel mahutavusega naftasaaduste ehitise kohta andmete esitamiseks, samas

arengukava alusel poolloodusliku koosluse hooldamise kohustusega jätkajad peavad täitma ka nõuetele vastavuse süsteemi nõudeid.

Lõike 1 punktiga 7 sõnastatakse paragrahvi 17 lõige 8 järgmiselt: „(8) Toetust taotletakse strateegiakava alusel antavate pindalatoetuste ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetuste ühisel taotlusel“. Strateegiakava alusel ja arengukava alusel antavad toetused esitatakse ühisel taotlusvormil.

Lõike 1 punktiga 8 paragrahvi 22 täiendatakse lõigetega 21 ja 22 järgmises sõnastuses: „(21) Kohustust ei saa alates 2023. aastast suurendada“. Arengukava alusel antava poolloodusliku koosluse hooldamise kohustust ei ole lubatud suurendada.

„(22) Taotleja võib arengukava alusel antava poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohase kohustuse lõpetada, kui ta võtab sama maa kohta strateegiakava alusel antava pärandniidu hooldamise toetuse kohase kohustuse. Sellisel juhul arengukava alusel antava toetuse kohane kohustus lõpeb ja algab uus strateegiakava alusel antava toetuse kohane kohustus, mille kestus on viis järjestikust kalendriaastat.“ Taotleja võib asendada oma arengukava alusel antava kohustuse kogu maa ulatuses strateegiakava alusel antava kohustusega ja sel juhul algab tal uus 5-aastane pärandniidu hooldamise kohustus.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtunud järgmistest määrustest: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

4. Määruse mõjud

Eelnõu mõjusid on hinnatud "Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri" § 46 lg 1 alusel. Eelnõu rakendamine toob kaasa otseseid positiivseid mõjusid majandusele ja elu- ja looduskeskkonnale ning kaudseid positiivseid mõjusid julgeolekule, regionaalarengule ja riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele. Toetus on suunatud pärandniidu hooldajatele.

Mõjud majandusele, sh ettevõtete halduskoormusele

Mõju majandusele on positiivne. Ligi 76-l protsendil pärandniitudest karjatatakse lihaveiseid ja lambaid, toodanguks on veise- ja lambaliha, vill ja nahad. Suurem osa pärandniitudest karjatatavatest loomadest on maheloomad, seetõttu jõuab turule rohkem mahedat veise- ja lambaliha. Niidetavatelt pärandniitudest saab arvestatavas koguses loomasööta. Toetusega hüvitatakse osaliselt toetuse saajale toetuse nõuete elluviimisega kaasnevad saamata jäänud tulu ja kulud. Pärandniitude hooldamine tagab põllumajandustootjatele lississetuleku. Pärandniitude hooldamine aitab hoida põllumajanduslikku tegevust ääremadel ja madalama viljakusega muldadega piirkondades, kus tavapõllumajandust on vähem. Toetuse taotlemisel ja tegevuste elluviimisel halduskoormus ettevõtetele varasemaga võrreldes ei suurene.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Mõju elu- ja looduskeskkonnale on positiivne. Kõik meie pärandkooslused on arvatud Euroopa Liidu tasandil kaitstavate elupaikade hulka ja nende soodsa seisundi säilitamine on Eesti oluline vastutusvaldkond. Pärandniitude hooldamise eesmärk on tagada elupaikade ja nendest sõltuvate liikide säilimine. Pärandniidud on rohumaad, mida on traditsiooniliselt kasutatud karja- või heinamaadena. Ilma niitmise või karjatamiseta sellised alad roostuvad, võsastuvad ja lõpuks metsastuvad ning seejärel neile omane liigiline koosseis muutub. Traditsioonilised põllumajandusmaastikud, sealhulgas pärandniidud, on osaks Eesti kultuuripärandist. 20. sajandi algul moodustasid pärandniidud hinnanguliselt kuni 40 protsenti Eesti territooriumist. Pärandniidud ja pärandmaastikud on oluline osa meie kultuuriloost, identiteedist ja maastikutunnetusest.

Pärandniite iseloomustab väga suur taimestiku liigirikkus, mis loob tingimused ka teiste elustikurühmade rohkuseks. Pärandniitudega on seotud paljud putukad, linnud, loomad, samblad, samblikud ja mullaelustik. Pärandkooslustel on oluline roll avatud maastikus elurikkuse säilimisel, samuti on pärandniidud olulised looduse hüvede ehk ökosüsteemiteenuste pakkujad. Pärandniidud on põllumajandusmaastikus mitmekesisuse allikad, tuumalad, mis pakuvad asendamatu tootmis-, paljunemis-, pesitsus-, elu-, talvitumis- ja varjupaiku väga paljudele organismidele, sh ka nendele, kes pakuvad otseselt põllumajandusele vajalikke looduse hüvesid nagu näiteks tolmeldamine ja looduslik biotõrje. Pärandniidud on olulised ja stabiilsed süsinikusidujad ning kliimamuutuste mõju leevendajad.

Pärandniitude hooldamine mitmekesistab maaelu ja tagab üle-eestiliselt toidutootmise praktikate paljususe ja piirkondliku toidu varustuskindluse. Pärandniitudelt saadav toit on puhas, taimekaitsevahendite- ja väetiste vaba, mis omakorda toetab inimeste tervist ja heaolu. Kuna ligi kaks kolmandikku pärandniitudest hooldatakse karjatamisega, siis ilma pärandniitudeta väheneks hooldatavate püsirohumaade pindala ja kariloomade arv. Heas seisundis pärandniitude olemasolu toetab samuti turismivaldkonda, säilitades traditsioonilist ja kaunist maastikku ja võimalust tutvuda eri looma- ja taimeliikidega.

Mõju julgeolekule ja välissuhetele

Toetusel on toidujulgeolekule kaudne positiivne mõju. Hooldatavad pärandniidud asuvad pigem ääremaadel ja nendes maakondades, kus traditsioonilist põllumajandustootmist on vähem. Toidujulgeolekule on tootmise hajutatusel positiivne mõju, väikesed kohalikud ettevõtted suudavad tagada piirkonna toiduga varustatuse ka kriisi ajal, kui suuremad tarneahelad võivad olla läbi lõigatud. Samuti ei sõltu vabapidamisest lambad ja veised kuigivõrd elektrikatkestusest ning sisse ostetavast söödast, tagades seetõttu piirkonnas toidu varustuskindluse kriisi korral pikemaks ajaks.

Mõju regionaalarengule, sh linna-, maa- ja rannapiirkondadele

Pärandniitude tegevuskavas 2021–2027 on kirjas, et pärandniidud ei ole olulised üksnes looduskaitsest aspektist, vaid neil on ka sotsiaalmajanduslik mõju. Pärandniitude hooldamine on osa maaelu mitmekesistamisest ja toetab maale elama asumist ning seeläbi kogu regionaalarengut. Kaudselt aitab pärandniitude hooldamine ja sealt saadud toodangu väärimine kaasa piirkonna mainekujundusele, toidutraditsioonide tutvustamisele ja turismile. PRIA andmetel taotletakse pärandniidu hooldamise toetust kõige rohkem Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakonnas. 2021. aastal kiideti heaks kokku 829 poolloodusliku

koosluse hooldamise toetuse taotlust, millest 567 taotlust esitati Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakonnast. Taotletud 35 570 ha pärandniitude kogupindalast asus 27 521 ha ehk üle kahe kolmandiku nendes neljas maakonnas. 75 protsenti pärandniitude hooldavatest lamba- ja kitsekasvatajatest ning 74 protsenti pärandniitudega seotud lihavesikasvatajatest majandab Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakondades. Seega võiks pärandniitude sotsiaalmajanduslik mõju kõige rohkem avalduda nendes maakondades. Pärandniidu hooldamise toetusel on positiivne mõju regionaalarengule ettevõtluse, töökohtade loomise ja elukeskkonna kaitse kaudu. Kaudne mõju avaldub läbi pärandniitude majandamisega tegelevate ettevõtjate loodud lisandväärtuse ja kaudse tulu (turism, ökosüsteemi teenused, piirkonna maine, kohalik toit, pärandniitudelt saadud toodangu väärimine (liha, vill, nahad), loomasööt, käsitöö, loodusharidus, pärandkultuur, kinnisvara, teenused jms).

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Toetuse rakendamine ei too kaasa uute töökohta loomise vajadust, kuna pärandniitude hooldamist on toetatud ka kahel eelmisel eelarveperioodil. Uuel finantsperioodil rakendub esmakordselt pindalatoetustele pinnaseiresüsteem, mis peab võimaldama regulaarselt ja süstemaatiliselt vaadelda, seirata ja hinnata põllumajanduslikke tegevusi ja praktikaid põllumajandusmaal. Selle kaudu on võimalik vähendada PRIA töökoormust.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Strateegiakava maaelu toetuste erieesmärkide EE 4-6 sekkumiste kogueelarve on 173 966 030 eurot, millest pärandniidu hooldamise toetuse eelarve on 42 095 975 eurot. Sellest 33 676 780 eurot rahastatakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist EAFRD ja 8 419 195 eurot rahastatakse Eesti riigieelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2023. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Strateegiakava ettevalmistuseks moodustati 2019. a 18. juunil juhtkomisjon, kuhu kuulusid valdkondade huvigruppide ning riigiasutuste esindajad. Juhtkomisjoni ülesanneteks oli kujundada Eesti seisukohad Euroopa liidu ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengu toetuste andmist reguleerivate õigusaktide kohta ning koordineerida strateegiakava koostamist, teha ettepanekuid ja kujundada seisukoht strateegiakava kohta enne kava esitamist Vabariigi Valitsusele. Lisaks kohtusid strateegiakava ettevalmistuseks aastatel 2019–2020 valdkondlikud töögrupid. Juhtkomisjoni ja valdkondlike töögruppide materjalid on leitavad Maaeluministeriumi kodulehelt.

Eelnõu esitatakse õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise süsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeriumile ja Keskkonnaministeriumile. Eelnõu saadetakse informatsiooniks PRIAle, Keskkonnaametile ja strateegiakava juhtkomisjonile.